

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

NELJAS OSAKOND

OTSUS

KAEBUSE VASTUVÕETAVUSE KOHTA

Kaebus nr 14685/02
Vladimir PENART
versus Eesti

Euroopa Inimõiguste Kohus (neljas osakond), olles 24. jaanuaril 2006 kokku tulnud kojana, kuhu kuuluvad:

Sir Nicolas BRATZA, *esimees*,

J. CASADEVALL,

M. PELLONPÄÄ,

R. MARUSTE,

S. PAVLOVSKI,

J. BORREGO BORREGO,

J. ŠIKUTA, *kohtunikud*,

ja M. O'BOYLE, *osakonna sekretär*,

võttes arvesse 29. märtsil 2004 esitatud kaebust,

olles pidanud nõu, on teinud järgmise otsuse:

ASJAOLUD

Kaebaja Vladimir Penart on Vene kodanik, kes on sündinud 1925. aastal ning elab Tallinnas. Teda esindas kohtus Tallinnas tegutsev jurist A. Kustov.

A. Kohtuasja asjaolud

Poolte esitatud kohtuasja asjaolud võib kokku võtta järgmiselt.

9. aprillil 2003 mõisteti kaebaja kriminaalkoodeksi § 61.1 lõike 1 alusel Valga Maakohtus süüdi inimsusevastastes kuritegudes.

Süüdistuse kohaselt oli kaebaja aastatel 1953-1954 Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi (NSV) Siseministeeriumi Elva Rajooniosakonna ülem. 1953. aasta suvel kavandas ja juhtis ta O.R.R.-i tapmist, kes end okupatsioonivõimude repressioonide eest metsas varjas. Sel eesmärgil värbas ta agendina R.T., kes end samuti metsas varjas, ja andis talle püstoli ja laskemoona. 3. augustil 1953 tappis R.T. O.R.R.-i lasuga kuklasse.

Peale selle käskis kaebaja R.T.-l uurida välja V.S.-i asukoht, kes end metsas varjas, ning teha kindlaks isikud, kes teda olid abistanud. R.T.-lt saadud informatsiooni alusel lasid riigi julgeolekutöötajad 17. septembril 1953 maha V.S.-i, kes vastupanu ei osutanud. Seda operatsiooni juhtis kaebaja.

Lõpuks andis kaebaja R.T.-le korralduse uurida välja P.M.-i asukoht, kes end samuti metsas varjas. 17. veebruaril 1954 juhtis kaebaja P.M.-i tapmise operatsiooni ja osales selles aktiivselt. Kaebaja osales tulistamises, milles P.M. tapeti.

Süüdistus esitati ka R.T.-le.

Maakohus tunnistas R.T. süüdi O.R.R.-i tapmises ja kaebaja süüdi tapmise organiseerimises. Kohus tuvastas, et ülejäänud süütegude osas ei ole süüdistatavate süü leidnud tõestamist. R.T. mõisteti süüdi tahtliku tapmise eest isikliku kasu saamise eesmärgil vastavalt Vene Nõukogude Föderatiivse Sotsialistliku Vabariigi (Vene NFSV) kriminaalkoodeksi § 136 lõikele a, mida kohaldati Eesti territooriumil 1953. aastal, ja karistati kaheksa-aastase vangistusega. R.T. vabastati karistusest seoses aegumistähtaja möödumisega.

Mis puutub kaebajasse, leidis maakohus, et ta oli süüdi inimsusevastases kuriteos. Kohus viitas Rahvusvahelise Sõjatribunali (Nürnbergi tribunali) põhikirja artikli 6 lõikele c, märkides, et Nõukogude Liit oli osalenud põhikirja koostamises ja allkirjastanud selle 8. augustil 1945. aastal. Lisaks leidis kohus, et O.R.R.-i, kes oli 1949. aasta Genfi IV konventsiooni mõistes tsiviilne, kohtuväline tapmine oli nimetatud konventsiooni rikkumine. Kohus märkis, et sisuliselt käsitles Nõukogude Liit pärast Teist maailmasõda Eestis toimunud relvastatud konfliktina, kuna vastupanu kõrvaldamise ülesanne oli antud riigi julgeoleku- ja sõjaväelistele institutsioonidele. Samas ei olnud O.R.R. 1953. aastal mingiks ohuks Nõukogude Liidu julgeolekule või kohalikule võimule. Ta varjas end üksi ja ei olnud kunagi osutanud võimudele aktiivset vastupanu ega pannud toime kuritegusid. Sellegipoolest pidas kaebaja O.R.R.-i kohtuvälist tapmist vajalikuks, kuna temale teadaolevalt oli võimalik, et O.R.R. võitles nõukogude korra vastu. Seega O.R.R.-i jälitati ja ta tapeti tema poliitiliste veendumuste ja vastuseisu tõttu nõukogude korrale. Viidates Riigikohtu 21. märtsi 2000 otsusele Paulovi kohtuasjas, otsustas maakohus, et kaebaja oli pannud toime inimsusevastase kuriteo, kuna ta oli organiseerinud isiku

tapmise, kes varjas end võimude eest oma poliitiliste veendumuste tõttu. Kuigi selline tapmine oli vastuolus nii siseriiklike kui rahvusvaheliste õigusnormidega, eeldas kaebaja, et teda ei karistata, kuna ta toimis ametiisikuna ja pidas oma tegusid peamiselt ideoloogilistel põhjustel õigustatuks. Tapmise organiseerimisel ei lähtunud ta isiklikest motiividest ega objektiivsetest asjaoludest. O.R.R.-i tapmine ei olnud kaebaja jaoks olnud vältimatu: see tuli lugeda tsiviilelanike tahtlikuks tapmiseks, s.t inimsusevastaseks kuriteoks. Kaebajale mõisteti kaheksa aasta pikkune tingimisi vangistus kolme aasta pikkuse katseajaga.

Kaebaja kaebas maakohtu otsuse edasi. Kaebaja väitel puudus tema süüdimõistmisel faktiline alus. Lisaks vaidlustas ta kriminaalkodeksi § 61.1 lõike 1 kohaldatavuse. O.R.R. oli olnud relvastatud ja kujutanud endast ohtu kohalikele elanikele. Kaebaja tegude eesmärk oli tagada kord ja kaitsta elanikkonda ohu eest.

Prokurör vaidlustas kaebaja osalise õigeusmõistmise ja tema karistuse. Ta taotles ka R.T. süüdimõistmist inimsusevastastes kuritegudes.

2. septembril 2003 tühistas Tartu Ringkonnakohus osaliselt maakohtu otsuse. Kohus leidis, et kaebaja süü oli tõendatud ka V.S.-i tapmise organiseerimises 17. septembril 1953 ja P.M.-i tapmise organiseerimises ja selles osalemises 17. veebruaril 1954. Kohus leidis, et kaebaja oli organiseerinud ohvrite tapmise vastavalt banditismi vastu võitlemise kavale, mille eesmärk oli jätta okupeeritud riigi kodanikud ilma õigusest elule ja õiglasele kohtupidamisele. Kaebaja karistust ei muudetud.

R.T. osas leidis ringkonnakohus, et ka tema oli pannud toime inimsusevastased kuriteod ja mõistis talle kaheksa aasta pikkuse tingimisi vangistuse kolme aasta pikkuse katseajaga.

Kaebaja kaitsja kaebas ringkonnakohtu otsuse edasi Riigikohtusse. Tema arvates ei olnud kohtud põhjendanud, miks oli ohvrid käsitletud tsiviilisikutena. Kaebaja ei olnud toime pannud inimsusevastaseid kuritegusid. Madalama astme kohtud olid rikkunud põhimõtet *nullum crimen, nulla poena sine lege*.

18. detsembri 2003 otsusega jättis Riigikohus ringkonnakohtu otsuse muutmata. Kohus kinnitas, et ohvrid olid olnud tsiviilisikud 1907. aasta Haagi IV konventsiooni (maasõja seaduste ja tavade konventsioon) tähenduses. Kohus leidis, et kaebaja poolt toime pandud teod – tsiviilisikute tapmise organiseerimine banditismi vastase võitluse egiidi all – olid olnud inimsusevastased kuriteod 1953. aastal tsiviliseeritud rahvaste poolt tunnustatud õiguse üldpõhimõtete järgi. Riigikohus viitas Rahvusvahelise Sõjatribunali (Nürnbergi tribunali) põhikirja artikli 6 lõikele c, 11. detsembril 1946 vastu võetud ÜRO Peaassamblee resolutsioonile nr 95 ja Nürnbergi tribunali põhimõtetele, mille sõnastas ÜRO Rahvusvahelise Õiguse Komisjon 1950. aastal.

B. Asjakohased siseriiklikud õigusnormid ja kohtupraktika

Eesti Vabariigi põhiseaduse § 3 teine lause sätestab, et rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtted ja normid on Eesti õigussüsteemi lahutamatu osa.

Põhiseaduse § 23 esimene lause on sõnastatud järgmiselt:

„Kedagi ei tohi süüdi mõista teo eest, kui seda tegu ei tunnista kuriteoks seadus, mis oli jõus teo toimepanemise ajal.”

Kehtinud kriminaalkoodeksi asjakohased sätted nägid ette:

§ 6 lõige 4

„Inimsusevastane kuritegu või sõjakuritegu (paragrahvid 61.1 - 61.4) on karistatav, sõltumata kuriteo toimepanemise ajast.”

§ 61.1 lõige 1

„Inimsusvastaste kuritegude, sealhulgas genotsiidi toimepanemise eest, nagu need kuriteod on määratletud rahvusvahelise õiguse normides, s.o. tahtlike tegude eest, mille eesmärk oli täielikult või osaliselt hävitada rahvuslik, etniline, rassiline, usuline, okupatsioonirežiimile vastupanu osutav või muu sotsiaalne grupp, sellise grupi liikme tapmise või talle raske või üliraske kehavigastuse või vaimsete hälvete tekitamise või tema piinamise eest, laste vägivaldse äravõtmise, relvastatud ründe, okupatsiooni või anneksiooni korral põliselanike deporteerimise või väljasaatmise, majanduslikest, poliitilistest ja sotsiaalsetest inimõigustest ilmajätmise või nende õiguste piiramise eest – karistatakse vabadusekaotusega kaheksast kuni viieteistkümne aastani või surmanuhtlusega.“

1. septembril 2002 jõustunud karistusseadustik sätestab:

§ 2 lõige 1

„Kedagi ei tohi süüdi mõista ega karistada teo eest, mis selle toimepanemise ajal kehtinud seaduse kohaselt ei olnud süütegu.”

§ 5 lõige 4

„Süüteod inimsuse vastu ja sõjasüüteod on karistatavad, sõltumata teo toimepanemise ajast.”

§ 89

„Süsteemilisel viisil või massiliselt ja riigi, organisatsiooni või grupi õhutusel või juhtimisel toimepandud inimõigustest ja -vabadustest ilmajätmise või nende õiguste ja vabaduste piiramise eest, samuti tsiviilelanike tapmise, piinamise, vägistamise, neile tervisekahjustuse tekitamise, nende sunniviisilise ümberasustamise, väljasaatmise, prostitutsioonile sundimise, neilt alusetult vabaduse võtmise või muu väärkohtlemise eest – karistatakse kaheksa- kuni kahekümneaastase või eluaegse vangistusega.”

Karistusseadustiku rakendamise seaduse § 3 lõige 3 sätestab järgmist:

„Karistuse mõistmisel pärast karistusseadustiku jõustumist enne selle jõustumist toimepandud kuriteo eest lähtutakse teo toimepanemise ajal kehtinud

kriminaalkodeksi vastavas paragrahvis sätestatud karistusest, kui see näeb ette kergema karistuse.”

Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium märkis 21. detsembri 1994 otsuses (kohtuasi nr III-4/A-10/94):

„Rahvusvahelise õiguse ülimuslikkusest lähtuvalt on riigid kohustatud järgima rahvusvahelise õiguse norme, sealhulgas ka rahvusvahelise tavaõiguse norme.”

Riigikohtu kriminaalkolleegium on mitmes otsuses sedastanud, et põhiseaduse § 3 järgi on rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtted ja normid Eesti õigussüsteemi lahutamatu osa (nt 1995. aasta 7. veebruari otsus kohtuasjas nr III-1/3-4/95, 1995. aasta 18. aprilli otsus kohtuasjas nr III-1/3-11/95 jm).

Kriminaalkolleegium märkis oma 21. märtsi 2000 otsuses Paulovi kohtuasjas, mis käsitles end nõukogude okupatsioonirežiimi repressioonide eest varjavate isikute seadusega reguleerimata hävitamist (kohtuasi nr 3-1-1-31-00):

„4. [...] Inimsusevastase kuriteo puhul asetab süüdlane end mitmesugustel – eelkõige usulistel, rahvuslikel või ideoloogilistel – põhjustel väärtussüsteemist välja. Ta tegutseb muude eesmärkide (näiteks etniline puhastus) nimel ning rünnatavad hüved – elu, tervis, kehaline puutumatus – on antud kontekstis tema jaoks väärtusetud. Rünnak ei ole siin suunatud mitte konkreetse kannatanu vastu, vaid kannatanuks võib osutuda suvaline inimene.

[...]

7. Kassatsioonprotestis lähtutakse [...] inimsusevastase kuriteo mõistest ning väidetakse, et kannatanud varjasid end metsas kui tsiviilisikud, vältimaks repressioone. Okupatsioonivõimud aga otsustasid nad jätta ilma õigusest ausale kohtupidamisele ning mõrvata. Leitakse, et seetõttu ongi tegemist inimsusevastase kuriteoga.

8. Riigikohus nõustub viimase seisukohaga ning märgib, et isiku ilmajätmine õigusest elule ning õiglasele kohtupidamisele võib olla käsitatav Nürnbergi Rahvusvahelise Sõjatribunali põhikirja artiklis 6c märgitud muu inimsusevastase kuriteona. [...]”

C. Rahvusvaheliste dokumentide asjakohased sätted

Rahvusvahelise Sõjatribunali (Nürnbergi tribunali) põhikiri (ÜRO, lepingute sari, kd 82), mis on 8. augusti 1945 Londoni lepingu lisa, sätestas:

Artikkel 6

„[...]”

Järgnevad teod või üksikõik milline neist on tribunali pädevusse kuuluvad kuriteod, mille suhtes kehtib üksikisiku vastutus:

[...]

(c) Inimsusevastased kuriteod: nimelt mõrv, hävitamine, orjastamine, küüditamine ja muud tsiviilelanikkonna vastu toimepandud inimsusevastased teod, enne sõda või

selle jooksul, või tagakiusamine poliitilistel, rassilistel või usulistel alustel tribunali pädevusse kuuluva kuriteo toimepanemisel või sellega seoses, hoolimata sellest, kas teoga rikutakse selle riigi siseriiklikku õigust, mille territooriumil kuritegu toime pannakse.

Eelmainitud kuritegude toimepanemiseks ühise plaani või vandenõu kavandamises või täideviimises osalevad juhid, organisaatorid, kihutajad ja kaasosalised vastutavad kõigi tegude eest, mida kestahes neist nimetatud plaani täideviimisel toime paneb.”

11. detsembril 1946 vastu võetud ÜRO Peaassamblee resolutsioon nr 95 sätestab:

„Peaassamblee [...] kinnitab Nürnbergi tribunali põhikirja ja tribunali otsusega tunnustatud rahvusvahelise õiguse põhimõtted [...]”

1950. aastal sõnastas ÜRO Rahvusvahelise Õiguse Komisjon Nürnbergi tribunali põhimõtted, kinnitades muuhulgas:

IV põhimõte

„Asjaolu, et isik tegutses valitsuse või oma ülemuse käsul, ei vabasta teda rahvusvahelise õiguse alusel vastutusest, tingimusel et tal oli tegelikkuses võimalus teha kõlbeline valik.”

VI põhimõte

„Rahvusvahelise õiguse alusel on kuritegudena karistatavad järgmised kuriteod:

[...]

c. Inimsusevastased kuriteod: mõrv, hävitamine, orjastamine, küüditamine ja muud mistahes tsiviilelanikkonna suhtes toime pandud inimsusevastased teod, või tagakiusamine poliitilistel, rassilistel või usulistel alustel, kui nimetatud teod või tagakiusamised pannakse toime ükskõik millise rahuvastase kuriteo või sõjakuriteo toimepanemisel või sellega seoses.”

26. novembril 1968 võttis ÜRO Peaassamblee resolutsiooniga nr 2391 (XXIII) vastu konventsiooni aegumistähtaja mittekohaldamisest sõjakuritegude ja inimsusevastaste kuritegude suhtes (ÜRO, lepingute sari, kd 754). Konventsioon jõustus 11. novembril 1970. Nõukogude Liit ratifitseeris selle 22. aprillil 1969. Eesti ühines konventsiooniga 21. oktoobril 1991. Muu hulgas sätestab konventsioon:

I artikkel

„Järgmistele kuritegudele ei kohaldata aegumistähtaegu, sõltumata nende toimepanemise ajast:

[...]

(b) Inimsusevastased kuriteod, ükskõik, kas toime pandud sõja- või rahuajal, nagu määratletud Nürnbergi Rahvusvahelise Sõjatribunali 1945. aasta 8. augusti põhikirjas ja kinnitatud ÜRO Peaassamblee 1946. aasta 13. veebruari resolutsiooniga 3 (I) ja 1946. aasta 11. detsembri resolutsiooniga 95 (I), pagendamine või okupeerimine relvastatud rünnaku tagajärjel ja inimsusevastased teod apartheidipoliitika tagajärjel, ning genotsiid, nagu määratletud genotsiidi vältimise ja karistamise 1948. aasta konventsioonis,

isegi kui selliste tegude toimepanemine ei ole käsitletav õigusrikkumisena riigis, kus teod toime pandi.”

KAEBUS

Kaebaja kaebas konventsiooni artikli 7 alusel, et teda karistati tagasiulatuvalt kohaldatud kriminaalõiguse alusel.

ÕIGUSNORMID

Kaebaja väitis, et tema süüdimõistmine inimsusevastaste kuritegude eest toimus tagasiulatuvalt kohaldatud kriminaalõiguse alusel. Teod, mille ta 1953. ja 1954. aastal toime oli pannud, ei olnud sel ajal kehtinud rahvusvahelise õiguse järgi inimsusevastased kuriteod. Ta tugines konventsiooni artiklile 7, mis sätestab:

„1. Kedagi ei või süüdi tunnistada kuriteos – teos või tegevusetuses, mis selle toimepanemise ajal kehtinud siseriikliku või rahvusvahelise õiguse järgi ei olnud kuritegu. Samuti ei või kohaldada raskemat karistust kui kuriteo toimepanemise ajal ettenähtu.

2. See artikkel ei takista ühegi isiku ükskõik missuguse teo või tegevusetuse, mis selle toimepanemise ajal oli kuritegu tsiviliseeritud rahvaste poolt tunnustatud õiguse üldpõhimõtete järgi, kohtulikku arutamist ja isiku karistamist.”

Kaebaja väitis, et teod, mille toimepanemises ta süüdi mõisteti, pandi toime 1953-1954 Eesti NSV territooriumil. Nimetatud ajal kohaldati Eesti territooriumil Vene NFSV 1946. aasta kriminaalkodeksit. See ei hõlmanud inimsusevastaseid kuritegusid. Kriminaalvastutus inimsusevastaste kuritegude eest kehtestati Eestis alles 9. novembril 1994, kui Eesti kriminaalkodeksit muudeti §-ga 61.1. Eesti põhiseaduse § 23 ja karistusseadustiku § 2 lõike 1 järgi ei tohi kedagi süüdi mõista teo eest, kui seda tegu ei tunnista kuriteoks seadus, mis oli jõus teo toimepanemise ajal.

Kaebaja väitis, et O.R.R.-i tapmine ei toimunud „enne sõda või sõja ajal” ja see tegu ei kuulunud Nürnbergi tribunali pädevusse. 1953. aastal toime pandud tahtlik tapmine oli karistatav Vene NFSV kriminaalkodeksi § 137 alusel, mida kohaldati asjakohasel ajal Eesti territooriumil. Relvastatud bandiitide V.S.-i ja P.M.-i otsingute organiseerimine ei olnud vastuolus siseriikliku või rahvusvahelise õigusega. Kaebaja ei saanud teada, et need, 1953. aastal toime pandud teod, võiksid olla kriminaalsed või – veel enam – et neid võidakse pidada inimsusevastasteks kuritegudeks. O.R.R.-i tapmine ja V.S.-i ja P.M.-i otsingute organiseerimine kaebaja poolt ei toimunud ühegi rahuvastase kuriteo või sõjakuriteo toimepanemisel või sellega seoses. Seetõttu olid siseriiklikud kohtud vääralt pidanud kaebaja tegusid

inimsusevastasteks kuritegudeks. Kaebaja väitis, et tema süüdimõistmisega väidetavalt 1953. aastal toime pandud kuritegude eest jätsid siseriiklikud kohtud tähelepanuta karistusseadustiku rakendamise seaduse § 3 lõike 2. Eesti kohtud olid kaebaja kahjuks andnud kriminaalkoodeksi §-le 61.1 tagasiulatuva jõu, rikkudes seeläbi konventsiooni artiklit 7.

EIK märgib esiteks, et Eesti kaotas oma iseseisvuse Saksamaa ja Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu vahel 23. augustil 1939 sõlmitud mittekallaletungilepingu (tuntud ka kui Molotov-Ribbentropi pakt) ja selle salajaste lisaprotokollide tagajärjel. Pärast ultimaatumit rajada Eestisse 1939. aastal nõukogude sõjaväebaasid, toimus 1940. aasta juunis laiaulatuslik nõukogude vägede sisenemine Eestisse. Riigi seaduslik valitsus kukutati ja jõuga kehtestati nõukogude kord. Nõukogude Liidu totalitaarne kommunistlik režiim pani toime laiaulatuslikke ja süstemaatilisi tegusid Eesti rahvastiku vastu, kaasa arvatud näiteks ligi 10 000 inimese küüditamine 14. juunil 1941. aastal ja enam kui 20 000 inimese küüditamine 25. märtsil 1949. aastal. Pärast Teist maailmasõda varjasid kümned tuhanded inimesed end metsades, et vältida Nõukogude võimu repressioone: osad neist osutasid okupatsioonirežiimile aktiivset vastupanu. Julgeolekuorganite andmete põhjal tapeti vastupanuliikumise ajal aastatel 1944-1953 umbes 1 500 ja arreteeriti peaaegu 10 000 inimest.¹

Välja arvatud Saksa okupatsioon aastatel 1941-1944, jäi Eesti Nõukogude okupatsiooni alla kuni oma iseseisvuse taastamiseni 1991. aastal. Seega ei saanud Eesti kui riik ajutiselt täita oma rahvusvahelisi kohustusi. Eesti ühines konventsiooniga aegumistähtaja mittekohaldamisest sõjakuritegude ja inimsusevastaste kuritegude suhtes alles 21. oktoobril 1991. Asjassepuutuvad kriminaalkoodeksi muudatused, kaasa arvatud § 61.1 muudatus, jõustusid 9. detsembril 1994.

EIK märgib, et Nürnbergi tribunali 1945. aasta põhikirjas (artikkel 6 lõige c) käsitleti tsiviilelanike tahtlikku tapmist selgesõnaliselt inimsusevastase kuriteona. Kuigi Nürnbergi tribunal asutati kohtumõistmiseks Euroopa Teljeriikide suurte sõjakurjategijate üle süütegude eest, mille nad panid toime enne Teist maailmasõda või selle kestel, märgib EIK, et inimsusevastaste kuritegudega seonduvate põhimõtete ülddist kehtivust kinnitasid muuhulgas järgnevalt ka ÜRO Peaassamblee resolutsioon nr 95 (11. detsember 1946) ja hiljem Rahvusvahelise Õiguse Komisjon. Järelikult ei saa vastutust inimsusevastaste kuritegude eest piiritleda vaid teatud riikide kodanikega ja ainult Teise maailmasõja teatud ajavahemikus toime pandud tegudega.

¹. Okupatsioonide Repressiivpoliitika Uurimise Riikliku Komisjoni (vt <http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=12709/TheWhiteBook.pdf>), Inimsusevastaste Kuritegude Uurimise Eesti Rahvusvahelise Komisjoni (vt http://www.historycommission.ee/temp/conclusions_frame.htm) ja Eesti Okupatsioonimuuseumi (vt <http://www.okupatsioon.ee/english/overviews/ylev/ylev-PERSECUT.html#Heading431>) andmetel.

Selles kontekstis soovib EIK rõhutada, et konventsiooni aegumistähtaja mittekohaldamisest sõjakuritegude ja inimsusevastaste kuritegude suhtes artikli I lõige b sätestab selgesõnaliselt, et inimsusevastastele kuritegudele ei kohaldata aegumistähtaegu, sõltumata nende toimepanemise ajast ja sellest, kas need pandi toime sõja- või rahuajal. Pärast eespool mainitud konventsiooniga ühinemist kohustus Eesti Vabariik nimetatud põhimõtteid rakendada.

EIK kordab, et konventsiooni artikli 7 lõige 2 sätestab selgelt, et nimetatud artikkel ei takista ühegi isiku ükskõik missuguse teo või tegevusetuse, mis selle toimepanemise ajal oli kuritegu tsiviliseeritud rahvaste poolt tunnustatud õiguse üldpõhimõtete järgi, kohtulikku arutamist ja isiku karistamist. See kehtib ka inimsusevastaste kuritegude puhul, mille suhtes Nürnbergi Rahvusvahelise Sõjatribunali põhikiri kehtestas reegli, et need on aegumatud (vt Papon vs. Prantsusmaa (nr 2) (vastuvõetavusotsus), nr 54210/00, EIK 2001 XII ja Touvier vs. Prantsusmaa, nr 29420/95, komisjoni 1997. aasta 13. jaanuari otsus, kohtuotsuste ja lahendite kogumik 88-B, lk 161).

Lisaks meenutab EIK, et siseriikliku õiguse tõlgendamine ja kohaldamine kuulub siseriiklike kohtute pädevusse (vt Papon, eespool viidatud, ja Touvier, eespool viidatud, lk 162). See kehtib ka juhul, kui siseriiklik õigus viitab üldise rahvusvahelise õiguse või rahvusvaheliste lepingute põhimõtetele. EIK roll piirdub kindlaks tegemisega, kas sellise tõlgendamise tagajärjed on konventsiooniga kooskõlas (vt, *mutatis mutandis*, Waite ja Kennedy vs. Saksamaa [suurkoda], nr 26083/94, § 54, EIK 1999-I).

EIK märgib, et isegi kui kaebaja toime pandud tegusid oleks olnud võimalik nende toimepanemise ajal käsitleda nõukogude õiguse järgi seaduslikena, siis Eesti kohtud leidsid siiski, et rahvusvahelise õiguse järgi olid need nende toimepanemise ajal inimsusevastased kuriteod. EIK ei näe ühtki põhjust teistsugusele järeldusele jõudmiseks. Selles kontekstis on märkimisväärne, et Nõukogude Liit oli 8. augusti 1945 Londoni lepingu liige, millega kehtestati Nürnbergi põhikiri. Lisaks kinnitas 11. detsembril 1946. aastal põhikirjas tunnustatud rahvusvahelise õiguse põhimõtted ka ÜRO Peaassamblee. Kuna Nõukogude Liit oli ÜRO liikmesriik, ei ole võimalik väita, et nimetatud põhimõtted olid Nõukogude Liidu võimudele tundmatud. Seega peab EIK alusetuks kaebaja väiteid, et tema teod ei olnud nende toimepanemise ajal inimsusevastased kuriteod ja et kaebajalt ei oleks saanud eeldada, et ta sellest teadlik oleks olnud.

Lisaks, nagu EIK eespool mainis, ei kohaldata inimsusevastastele kuritegudele aegumistähtaegu, sõltumata nende toimepanemise ajast. Eesti ühines vastava konventsiooniga 21. oktoobril 1991. EIK ei näe ühtki põhjust, miks seada kahtluse alla Eesti kohtute poolset siseriikliku õiguse tõlgendamist ja kohaldamist asjakohase rahvusvahelise õiguse alusel. EIK on veendunud, et kaebajate süüdimõistmisel ja neile karistuse määramisel

oli kriminaalkoodeksi § 61.1 lõige 1 seaduslik alus. Seega ei nähtu kaebuse esitamise asjaoludest, et konventsiooni artiklit 7 ei oleks järgitud.

Kohus leiab, et kaebus on ilmselgelt põhjendamatu ning tuleb jätta läbi vaatamata vastavalt konventsiooni artikli 35 lõigetele 3 ja 4.

Sellest lähtuvalt kohus, ühehäälselt:

tunnistab kaebuse vastuvõetamatuks.

Michael O'BOYLE
sekretär

Nicolas BRATZA
esimees